

УДК 331.5.024

Федотова Т.А.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки
та управління національним господарством
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

Красноштан Ж.А.
магістр
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара

ПОЛІТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТАН ЗАЙНЯТОСТІ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ

У статті охарактеризовано досвід європейських країн щодо регулювання ринку праці. Визначено основні напрями та підходи до державної політики зайнятості в країнах ЄС. Проаналізовано основні показники зайнятості на основі європейської та державної статистичної інформації. Надано порівняльну оцінку стану ринку праці в європейських країнах та в Україні. Обґрунтовано доцільність упровадження позитивного досвіду регулювання зайнятості країн Європи. Запропоновано напрями та заходи щодо поліпшення ситуації на ринку праці в Україні.

Ключові слова: зайнятість, безробіття, ринок праці, механізм регулювання, політика зайнятості, зарубіжний досвід, структура зайнятості.

АННОТАЦИЯ

В статье охарактеризован опыт европейских стран касательно регулирования рынка труда. Определены основные направления и подходы к государственной политике занятости стран ЕС. Проанализированы основные показатели занятости на основе европейской и государственной статистической информации. Предоставлена сравнительная оценка состояния рынка труда в европейских странах и в Украине. Обоснована целесообразность внедрения положительного опыта регулирования занятости в странах Европы. Предложены направления и меры по улучшению ситуации на рынке труда в Украине.

Ключевые слова: занятость, безработица, рынок труда, механизм регулирования, политика занятости, зарубежный опыт, структура занятости.

ANNOTATION

The article describes the experience of European countries regarding the regulation of the labor market. The main directions and approaches of the state employment policy of the EU countries are defined. The main indicators of employment are analyzed based on European and state statistical information. A comparative assessment of the state of the labor market in European countries and in Ukraine has been provided. The expediency of introducing a positive experience in employment regulation in Europe has been substantiated. Proposed directions and measures to improve the situation on the labor market of Ukraine.

Key words: employment, unemployment, labor market, regulatory mechanism, employment policy, foreign experience, employment structure.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сьогодні основною передумовою соціально-економічного розвитку є поліпшення стану зайнятості населення, її головних якісних ознак, тому більшість держав світу, а також міжнародні організації приділяють особливу увагу проблемам, що пов'язані із зайнятістю та безробіттям. Для нашої країни, яка прагне до євроінтеграції та перебуває

у процесі реформування економічної системи, актуальним є вивчення зарубіжного досвіду у сфері регулювання зайнятості. Зайнятість є соціально-економічною категорією, і вирішення проблем у цій сфері позитивно впливає на розвиток економіки у цілому, а також поліпшує добробут населення. Однак майже в кожній європейській країні існує власна модель регулювання зайнятості та державної політики у цій сфері, тому виникає необхідність проаналізувати ринок праці та провести порівняльний аналіз зайнятості в Україні та в країнах Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Вагомий внесок у дослідження даної проблематики зробили багато вітчизняних учених, серед яких можна виокремити І. Гнатенка [1], М. Дяченка [2], О. Жадана [3], Л. Іванову [4], І. Навроцьку [5], С. Сардака [6], Т. Федотову [7], Р. Шабанова [8] та багатьох інших. Учені досліджували важливі аспекти сфери зайнятості, однак, незважаючи на велику кількість публікацій, ця проблема залишається нерозв'язаною та потребує більш детального дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у визначенні позитивного досвіду регулювання зайнятості в країнах Європи для його впровадження у вітчизняних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У країнах із розвинутою економікою сформувалися власні моделі державної політики регулювання зайнятості, на формування якої впливають різні чинники, а саме рівень централізації ринку праці та законодавства, надання переваги пасивної чи активної політики зайнятості, активність профспілок, спілок роботодавців тощо. Відповідно до цього, розвиненими країнами використовуються різні за своєю суттю і характером методи регулювання зайнятості. У табл. 1 наведено приклади основних засад державного регулювання в окремих європейських країнах та їхні інструменти впливу на зайнятість.

Таблиця 1

Державна політика зайнятості в країнах Європи

Країна	Механізм державного регулювання зайнятості	Підходи/ інструменти впливу на зайнятості
Німеччина	стимулювання до збереження робочих місць, сприяння працевлаштуванню молоді, забезпечення конкурентоспроможності економічно активного населення	пільгова система для підприємств, розвиток молодіжної політики зайнятості, значне фінансування навчання, перекваліфікації робітників
Великобританія	стимулюванням розвитку підприємницької діяльності займаються місцеві органи влади, особлива увага приділяється доступності інформації про попит та пропозицію на ринку праці, активно здійснюється контроль над Фондом соціального страхування на випадок безробіття	активна діяльність профспілок, заохочення самозайнятості, активна інформаційна політика ринку праці
Швеція	головна мета регулювання зайнятості – політика повної зайнятості, у трудові відносини держава втручається опосередковано, її вплив проявляється в законотворчій функції та створенні правових засад для діяльності підприємців, робітників	заохочення підприємництва, значна мобільність робочої сили всередині країни, соціальні гарантії за рахунок внесків у страхові фонди
Франція	пільги підприємствам, які влаштовують молодь на роботу, при цьому витрати на соціальне страхування молоді фінансує держава протягом 1 року, надається допомога під час відкриття власної справи	молодіжна політика зайнятості, неповний робочий день, стартовий капітал для власної справи

Джерело: складено за даними [9]

Таблиця 2

Динаміка рівня зайнятості в країнах Європи за 2014–2017 рр.

Країна	2014	2015	2016	2017
Австрія	74,2	74,3	74,8	75,4
Бельгія	67,3	67,2	67,7	68,5
Великобританія	76,2	76,8	77,5	78,2
Данія	75,9	76,5	77,4	76,9
Нідерланди	75,4	76,4	77,1	78,0
Німеччина	77,7	78,0	78,6	79,2
Норвегія	79,6	79,1	78,6	78,3
Франція	69,2	69,5	70,0	70,6
Швеція	80,0	80,5	81,2	81,8
Україна	56,7	56,6	56,3	56,1

Джерело: складено за даними [10; 11]

Ситуація на ринку праці в європейських країнах нині стабільна, рівень зайнятості населення у віці від 20 до 64 років у 2017 р. становив у середньому 76,33%, що більше, ніж у попередні роки. Аналіз табл. 2 показує, що найбільш ефективною політикою у сфері зайнятості спостерігається у Швеції, де рівень зайнятості найбільший у 2017 р. – 81,8%, а найгірша ситуація в Бельгії, де рівень зайнятості становив не більше 70% із 2014 по 2017 р. У цілому зайнятість у зазначених країнах потребує більшої уваги з боку органів влади, адже ці країни вважаються розвиненими, тому й рівень зайнятості повинен бути більшим. А от стосовно рівня зайнятості в Україні можемо сказати, що спостерігається негативна тенденція до зменшення кількості зайнятих. Основними причинами такої ситуації є економічна та політична нестабільність у країні, велика кількість робочих емігрантів та зайнятість у тіньовій економіці значної частини населення.

У сучасному світі, який охоплений процесами глобалізації, приділяється все більше уваги

питанню щодо рівноправ'я жінок та чоловіків у всіх сферах суспільства. Проголосивши незалежність, Україна почала займатися демократичними перетвореннями в країні, які включають у себе й гендерну рівність. У нашій державі на офіційному рівні (як на державному, так і на міжнародному) закріплено рівні можливості, права жінок та чоловіків. Але, незважаючи на наявність певної нормативно-правової бази щодо недопущення дискримінації жінок, на ринку праці України все одно спостерігається гендерна сегментація. Сьогодні на ринку праці існує досить негативна тенденція дискримінації жінок. Уже з моменту прийому на роботу порушуються права жінок. Роботодавець скоріше найме на роботу чоловіка з меншим досвідом роботи, ніж жінку, яка краще розуміється в даній сфері [12].

Якщо розглянути статеву структуру зайнятості в європейських країнах, яка представлена на рис. 1, то ми бачимо, що в усіх країнах у структурі зайнятості переважають чоловіки, найбільший відсоток чоловіків на ринку праці

спостерігається у Великобританії, Данії, Нідерландах, Швеції – у цих країнах досить великий гендерний розрив.

А от у Бельгії та Норвегії частка чоловіків і жінок майже рівна. У нашій державі також спостерігається значна частка зайнятого населення серед чоловіків, аніж жінок. В європейських країнах уряди намагаються врівноважити статеву структуру зайнятості та зменшити гендерний розрив. Для України був би доречним досвід Нідерландів та Швеції щодо вирішення цієї проблеми.

Ще одним із головних показників функціонування ринку праці є рівень безробіття. Проаналізувавши табл. 3, можна сказати, що в таких країнах як Бельгія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Франція, спостерігається позитивна тенденція до зменшення кількості безробітних, що вказує на ефективну політику зайнятості. А от в інших країнах ситуація зовсім інша: немає стійкої тенденції, у різні роки кількість безробітних то зростала, то зменшувалася. Наприклад, у 2014 р. у Норвегії безробітних було 99 тис. осіб, а вже в 2017 р. – 116 тис. осіб; у Данії в 2015 р. кількість безробітних становила 181 тис. осіб, у 2016 р. – 187 тис. осіб, а в 2017 р. – 172 тис. осіб.

В Україні в 2014 р. відбулося значне збільшення кількості безробітних, а саме 1 848 тис. осіб, що викликано політичною кризою у цей рік, а також початком проведення антитерористичної операції на сході держави. Однак уже з 2015 р. ситуація поліпшилася і кількість безробітних зменшилася до 1 654 тис. осіб і надалі з кожним роком поступово зростала їх чисельність.

У 2016 р. в Австрії, Данії, Норвегії та Україні спостерігаються темпи зростання рівня безробіття, проте вже в 2017 р. в усіх європейських країнах простежуються темпи спадання безробіття, що свідчить про ефективну державну політику у сфері зайнятості у цих країнах та про поліпшення ситуації на європейському ринку праці. Але про Україну ми не можемо сказати подібне, адже з рис. 1 бачимо, що безробіття зростає, а не спадає. Тому однозначно нашій країні потрібно переймати позитивний досвід європейських країн, які швидко та ефективно вирішують проблему безробіття.

Молоді люди є рушійною силою сучасного глобалізованого світу. Завдяки своєму високому інтелектуальному потенціалу, мобільності та гнучкості молодь має можливість впливати на

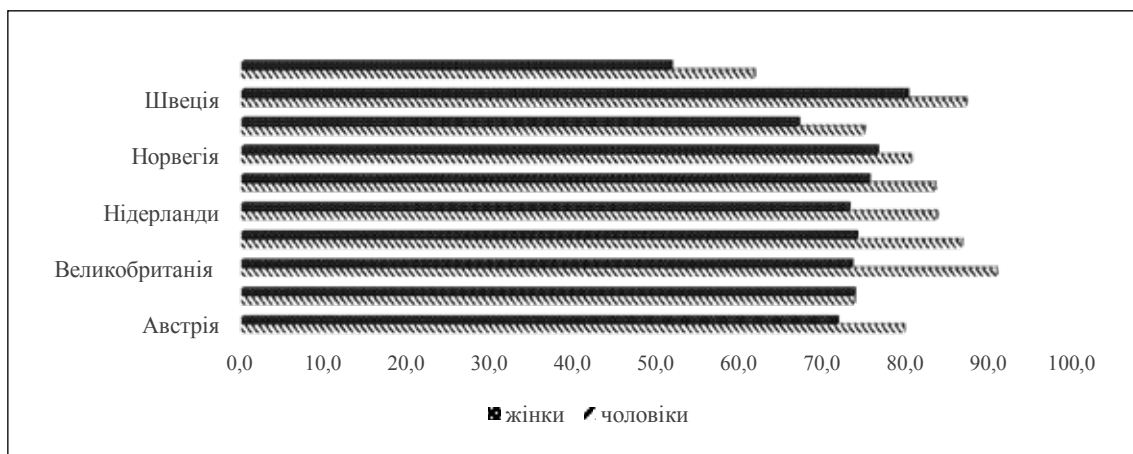

Рис. 1. Статева структура зайнятості в країнах Європи за 2017 р., %

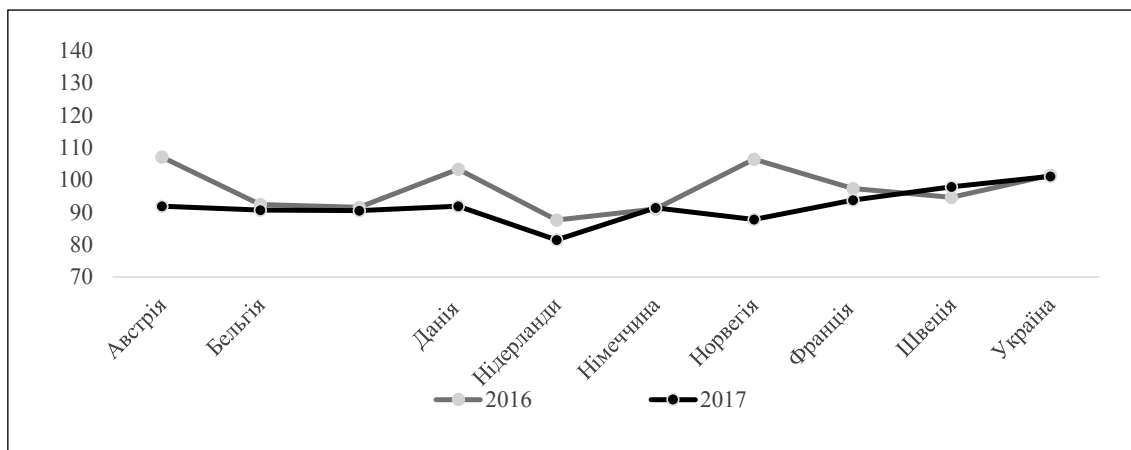
Джерело: складено за даними [10; 11]

Таблиця 3

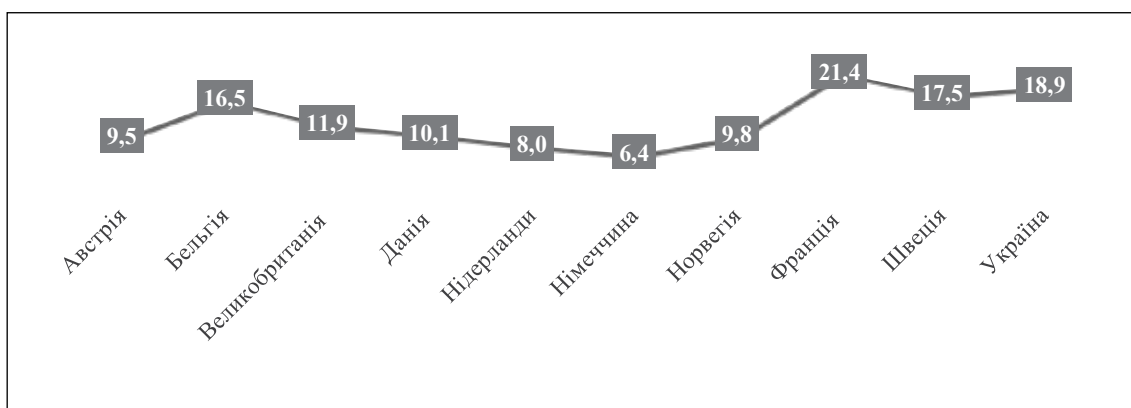
Динаміка чисельності безробіття в країнах Європи за 2014–2017 рр., тис. осіб

Країна	2014	2015	2016	2017
Австрія	245	252	270	248
Бельгія	423	422	390	354
Великобританія	1996	1746	1599	1448
Данія	191	181	187	172
Нідерланди	660	614	538	438
Німеччина	2090	1950	1774	1621
Норвегія	99	124	132	116
Франція	3026	3052	2972	2788
Швеція	411	387	366	358
Україна	1848	1654	1678	1698

Джерело: складено за даними [10; 11]

Рис. 2. Темпи зростання/спадання безробіття в країнах Європи за 2014–2017 рр.
Джерело: складено за даними [10; 11]

Рис. 3. Рівень молодіжного безробіття в країнах Європи за 2017 р., % від зайнятого населення
Джерело: складено за даними [10; 11]

розвиток суспільства, визначаючи його майбутнє, держави та світового співтовариства. У законодавстві України до молоді належать люди у віці від 15 до 35 років. Хоча в європейському законодавстві молодь – це люди віком від 15 до 24 років. Розглянемо молодіжне безробіття за європейськими стандартами.

З рис. 3 видно, що найбільший рівень молодіжного безробіття у Франції – 21,4%, за нею слідує Україна – 18,9%, потім ідуть такі країни, як Швеція та Бельгія, відповідно 17,5% та 16,5%. В інших країнах рівень молодіжного безробіття сягає не більше 10%, що є досить ефективним критерієм державної політики країн у сфері зайнятості.

Основними причинами безробіття серед молоді є відсутність досвіду роботи, завищені вимоги роботодавців, соціальна незрілість. Позитивно впливає на молодіжне працевлаштування те, що протягом кількох десятиліть успішно застосовується практика стимулювання молодих осіб до заснування власної справи. В основі механізмів такого стимулювання лежить пільгове оподаткування діяльності або повне звільнення від податкових платежів підприємців початків-

ців на певний час, а також консультаційна та юридична підтримка процесу започаткування власної справи.

Складником трансформації інституту зайнятості та чи не найбільш характерною ознакою гнучкості у сфері безпосереднього докладання праці є нетипові моделі робочого часу. Узагальнюючи зарубіжну практику застосування нетипових моделей робочого часу, маємо підстави для виокремлення таких різновидів, які представлено на рис. 4.

Такі моделі робочого часу можуть бути і стандартними, і гнучкими, якщо працівник має можливість змінювати початок та закінчення свого робочого дня. Робота на умовах неповного робочого часу може виконуватися у межах чітких часових меж, що визначені роботодавцем. У цьому разі йдеться про скорочення робочого часу або пересування окремих його частин протягом тижня, місяця, про нестандартні форми, які не є гнучкими.

Тому актуальним є аналіз динаміки рівня неповної зайнятості у загальному відношенні зайнятості. Для цього проаналізуємо рис. 5, де бачимо, що найбільш розповсюджене дане яви-

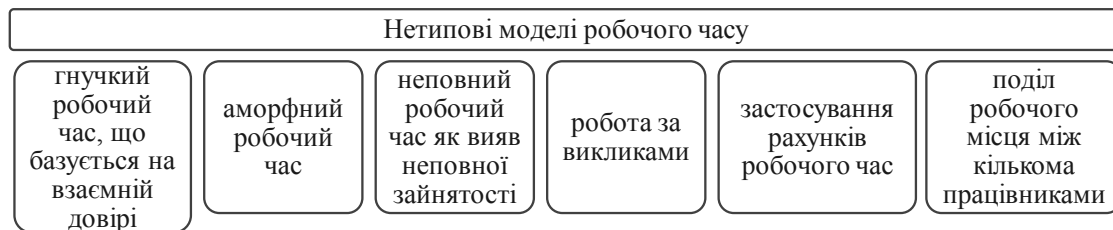

Рис. 4. Нетипові моделі робочого часу

Джерело: власна розробка

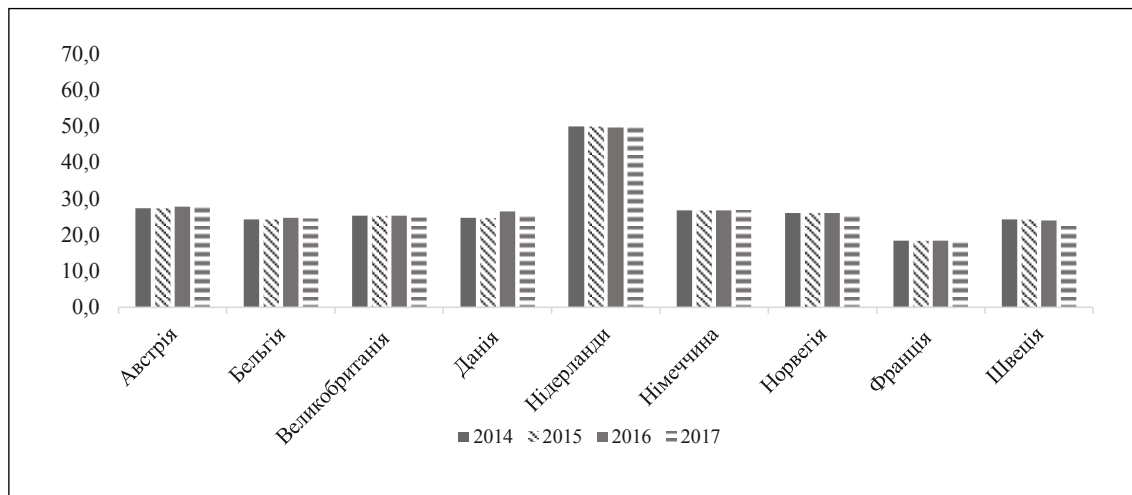

Рис. 5. Динаміка рівня неповної зайнятості в країнах Європи за 2014–2017 рр.

Джерело: складено за даними [10]

ще в Нідерландах, де майже 50% зайнятого населення працюють неповний робочий день, а також у таких країнах, як Німеччина, Австрія та Данія, спостерігаємо поступове зростання нетипової зайнятості.

А от в інших країнах, навпаки, ми бачимо помітну тенденцію до зменшення частки населення, які працюють неповний робочий день. Найменший відсоток зайнятих неповний робочий день у Франції, за чотири роки цей показник не перевищив 19%. В Україні, на жаль, у Державній службі статистики не має відповідних даних, тому є доречним для нашої країни впровадити практику європейських країн щодо ведення статистичного обліку населення, зайнятого неповний робочий день.

Таким чином, можемо виокремити основні тенденції розвитку ринку праці у країнах Європи, а саме:

- 1) зростання рівня зайнятості, особливо характерно для Данії, Нідерландів;
- 2) подолання проблем дискримінації й посилення гендерної рівності;
- 3) збільшення частки нетипової зайнятості;
- 4) існує проблема молодіжного безробіття, особливо в таких країнах, як Франція, Швеція, Бельгія, де значний відсоток безробіття серед молоді.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, аналіз ринку праці в країнах Європи показав, що ситуація із зайнятістю в країнах має позитивну тенденцію до зменшення кількості безробітних, а також до збільшення рівня безробіття. Також статистика показує, що в країнах немає проблем із гендерною дискримінацією на ринку праці. У структурі зайнятих переважають працівники з вищою незавершеною освітою. Можемо стверджувати, що в країнах діє ефективна політика зайнятості.

У контексті проаналізованого зарубіжного досвіду основними напрямками забезпечення ефективності державного управління зайнятістю населення в Україні мають бути:

- збір та розповсюдження інформації щодо стану попиту і пропозиції на ринку праці;
- цілісна система професійного навчання і перепідготовки осіб, які залишилися без роботи, чи тих, кому загрожує безробіття;
- програми навчання та перенавчання для підвищення конкурентоспроможності на ринку безробітних;
- розроблення регіональних програм зайнятості населення та цільових програм громадських робіт;
- розвиток системи соціального забезпечення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гнатенко І.А. Сучасні тенденції зайнятості населення в умовах конвергенції України з Європейським Союзом. Економіка та управління національним господарством. 2017. № 4(60). С. 34–40.
2. Дяченко М.І. Державне управління зайнятості населення регіону. Державне управління: вдосконалення та розвиток. 2018. № 2. С. 1–6.
3. Жадан О.В. Моделі державного регулювання соціально-трудова відносин: загальна характеристика та порівняльний аналіз. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія «Державне управління». 2014. № 1. С. 64–70.
4. Іванова Л.В., Сорока О.В. Державне регулювання зайнятості: навч. посіб. Одеса: ОНЕУ, 2015. 264 с.
5. Навроцька І.І. Механізми державного регулювання ринку праці: європейський досвід. Ринок праці та зайнятість населення. 2015. № 2. С. 27–31.
6. Сардак С.Е. Особливості функціонування ринку праці України та використання потенціалу саморозвитку для підвищення зайнятості населення. Україна: аспекти праці. 2006. № 7. С. 8–12.
7. Current trends in global demographic processes / S. Sardak, M. Korneyev, V. Dzhyndzhoian, T. Fedotova, O. Tryfonova. Problems and Perspectives in Management. 2018. № 16(1). С. 48–57.
8. Шабанов Р.І. Особливості правового регулювання зайнятості населення в країнах Європи. Науковий вісник. 2014. № 1. С. 298–303.
9. Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит народного депутата України. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28866.pdf>.
10. Європейська служба статистики. URL: <https://ec.europa.eu>.
11. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
12. Федотова Т.А., Красноштан Ж.А. Дискримінація жінок на ринку праці України. Матеріали X Ювілейної Міжнародної науково-практичної конференції «Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток»: тези доповідей. Харків: ХНУБА, 2018. С. 266–268.

REFERENCES:

1. Gnatenko I.A. (2017) "Modern trends of employment in the context of Ukraine's convergence with the European Union", Economics and management of the national economy, no. 4(60), pp. 34-40.
2. Diachenko M.I. (2018), "State Employment Office of the Region", Public Administration: Improvement and Development, vol. 2, pp. 1-6.
3. Zhadan A.V. (2014), "Models of state regulation of social and labor relations: general characteristics and comparative analysis", Bulletin of the National University of Civil Protection of Ukraine. Series: Public Administration, no. 1, pp. 64-70.
4. Ivanova L.V., Soroka A.V. (2015), Derzhavne reguluyuvannya zajnyatosti [State regulation of employment], Tutorial, Odessa, Ukraine.
5. Navrotskaya I.I. (2015), "Mechanisms of state regulation of the labor market: the European experience", Labor market and employment, no. 2, pp. 27-31.
6. Sardak S.Ye. (2006), "Features of the functioning of the labor market of Ukraine and the use of self-development potential to increase employment", Ukraine: aspects of labor, no. 7, pp. 8-12.
7. Sardak S., Korneyev M., Dzhyndzhoian V, Fedotova T. (2018), "Current trends in global demographic processes", Problems and Perspectives in Management, no 16, pp. 48-57.
8. Shabanov R.I. (2014), "Features of the legal regulation of employment in Europe", Scientific Herald, no. 1, pp. 298-303.
9. Information note prepared by the European Information and Research Center to the request of the people's deputy of Ukraine (2016), available at: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28866.pdf>
10. European Statistics Service [Electronic resource] – Access Mode: <https://ec.europa.eu>
11. State Statistics Service of Ukraine [Electronic resource] – Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Fedotova T.A., Krasnoshtan Z.A. (2018), "Discrimination of women in the labor market of Ukraine" Proceedings of the X Anniversary International Scientific and Practical Conference "European Vector of Economic Modernization: Creativity, Transparency and Sustainable Development", Kharkov, Ukraine, vol. 1, pp. 266-268.

Fedotova T.A.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economics
and Management of National Economy
Oles Honchar Dnipro National University*

Krasnoshtan Zh.A.

*Master,
Oles Honchar Dnipro National University*

ADJUSTMENT POLICY AND CONDITION OF EMPLOYMENT IN EUROPEAN COUNTRIES – EXPERIENCE FOR UKRAINE

The relevance of the chosen topic is justified by the fact that today the labour market and employment of the population is an integral component of the economic structure of any country, the basis of economic processes and the economy as a whole. Employment directly affects the state of the economy, and unemployment rates characterize its effectiveness. Therefore, most of the states of the world, as well as international organizations are paying particular attention to the problems related to employment and unemployment. In this regard, the world currently is forming and developing new mechanisms to regulate employment. For the Ukrainian economy, which is in a state of transformation, it is advisable to introduce positive experience of employment regulation in European countries.

The article describes the positive experience of European countries in regulating employment. Countries with advanced economy generated its own models of state policy of regulation of employment, the formation of which was influenced by various factors, namely the level of centralisation of the labour market and legislation, preference of passive or active politics of employment, the activity of trade unions, employers' unions etc. Accordingly, the developed countries are different in their essence and nature of employment management practices.

The main indicators of the labour market are analysed – employment, gender structure of employment, unemployment, youth unemployment. This analysis showed that in Europe, there is a positive trend for a decrease in the number of unemployed and, accordingly, an increase in the level of the employed population. Sex structure shows that in countries, there is almost no problem with gender discrimination in the labour market. The main problem in the labour market is unemployment among young people but countries are taking active measures to combat this phenomenon.

Also, we provided a comparative assessment of the labour market in European countries and in Ukraine. The results showed, in comparison with European countries, the negative situation in the field of employment in our country. With the number of unemployed growing every year, there is a large share of the young population, among them, there is a gender gap in the gender structure of employment. To solve the problems in the Ukrainian labour market, employment policy has been evaluated, as well as the state of the labour market of leading European countries, and on the basis of the results obtained, measures have been proposed to reform the labour market.